

Szépen gondolj rám

HARMONIKUS

életünknek megvolt a fonákja, ezt a mámoros együttlétek úgy-szólván láthatatlanná tették, holott a tünetek olykor majd kiütötték a szemünket, pontosabban az én szememet, mert Magda rápillantott a veszélyt jelző mozzanatokra, én nem. Megint csak vak és süket voltam, nem számoltam a valósággal, elhúzódtam, meg sem kíséreltem tisztázni kettőnk helyzetét, s ami döntő, a saját érzéseimet. De Magda áldozatai árán mégis idillben éltünk hét esztendeig — ami a külső jeleket illeti, zavartalanul. Túlságosan nagyvonalúan vagy inkább meggondolatlanul ítéltam meg földi pályafutásomat, alapjában helyesen, az árnyalatokat azonban nem vettem figyelembe.

Akár az emberek zöme, a boldogság volt a mércém, ezek szerint ifjúkorom legboldogabb szakasza a harmincas évek elején a Kolozsvárt töltött másfél év gazdag élményáradata. Öregkoromban a Magda halálát megelőző öt-hat esztendei öreges kiegyensúlyozottságban találtam meg az élet örömét. Férfikorom szépsége, teljessége ez az idilli hét esztendő volt, amit a háborús nyomorúságok, a hajsza a pénzért, a leleskedő veszedelmek, sőt a halálfélelem sem rontott meg. Minden ízemben idillnek érzem ezt a korszakot, noha csak nekem volt maradéktalanul az.

Az előző fejezetet azzal zártam le, hogy a világ körülöttünk megváltozott. Azt nem állítottam, nem is állíthattam, hogy én is megváltoztam, bizonyos tekintetben igen, de érzelmi gátlásaim s ami belőlük következik, nagyrészt megmaradtak.

Valamikor 1942 őszén, Magdának hagyatéki ügyben Verebélyre kellett utaznia. Nem mehettem vele, mert épp a Honvédelmi Minisztériumban dolgoztam, mint küldönc. Taxiban vittem ki az állomásra, útközben fölelevenítettük előző évi látogatásunk élményeit. Furcsán viselkedett, amit annak az érzelmi kapcsolatnak tulajdonítottam, ami ehhez a bájos falucskához fűzte. A vonat elindult, ő az ablakból, én a peronról addig integettünk, míg a kocsit látótávolságban volt.

Néhány nap múlva levél érkezett tőle. Különös véletlen folytán a megszólítás ugyanaz volt, mint az utolsó leveléé, amit nem búcsúlevélnek szánt, de a kegyetlen sors akaratából azzá lett:

„Édes kincses bányám.”

Ő volt nekem kincsesbánya, nem én neki.

A levelet szó szerint közlöm:

„Feldúltan, nyugtalanul, telve problémákkal indultam Pestről, a vonaton még egy izgalomban olvastam a könyvedet, reszketve lapoztam, minden oldalhoz lett volna valami égető és halasztást nem tűrő mondanivalóm. Kétségbeestem, hogy most rögtön, azonnal, nem tudok géphez jutni, leírni és tisztázni mindent. Valóságosabbnak éreztelek a könyveden keresztül, mint amikor mellettem voltál. Féltékeny voltam és szerencsétlen, hogy nem tudok hozzád felemelkedni, hogy tulajdonképpen előled utaztam el, és ehelyett viszlek magammal, dobogott a szívem minden új résznél, amit nem ismertem, alig vártam, hogy felbukkanjon egy-egy sor, egy-egy részlet, amit különösen szeretek. Sajnáltam, hogy megérkeztem, hogy kizökkentettek a hangulatból, ami körülvett, szerettem volna egy szuszra végigolvasni, új és új szépségeket fe-

deztem fel benne. Az volt a tervem, megérkezem, bemegyek a szobámba, és úgy melegiben megírok neked mindent. Hogy ez a minden mi volt, talán képtelen leszek elmondani, mert Verebélyen egyszerre körülfogott a régi békés és langyos unalom, ami ellen nem lehet küzdeni. A »majd meglátjuk« és »ráérsz még« talán sehol sem igazabb, mint itt. Ennek a lakásnak is öntudatlan célja az egyéni élet elfojtása. Négy egymásba nyíló szoba, minden együttesen és a nyilvánosság előtt zajlik le, sehol egy kulcs a zárukban, nyitott ajtóknál kell enni, aludni és lenni. Képtelen voltam összeszedni a gondolataimat, elpárolgott minden izgalmam, belebújtam az ágyba, elalvás előtt még kerestem, hol és miért volt bennem az elmúlt hetek lázas reszketése, állandó nyugtalansága. Másnap már nem is értettem, már nyoma sem volt. Most, negyednap, végleg örültnek tartom akkori magam, mosolyogva ütem le a géphez, csak most, hogy ezt a néhány sort leírtam, vesz megint erőt rajtam a nyugtalanság, reszket a kezem, és megint benne vagyok a pesti hideglelős borzongásban.

Négyórás vonatutam alatt a könyvedet olvastam. Nincs bennem elég objektivitás, hogy eldöntsem, csak rám hat-e ilyen elemi erővel, csak belőlem vált-e ki ilyen hatást. A haladás és mozgás érzése, a vonat ütemes rázása illet az egésznek a hangulatához, egy-egy rész után kibámultam az ablakon, körülöttem ragyogott a nap, mindent vékony, csillogó hóréteg fődött, Visegrád és Esztergom felé a hegyeket elnyelte a köd. Elábrándoztam, valóságnak éreztem minden alakodat, testet öltött minden szavad. Különösen szerettem zenélni, ringató, lelassított ritmusú mondataidat, melyek egy-egy új részt vezetnek be, egy hangulatot írnak le, a Fő tér, a Máriával való beszélgetés, a csonka emlék fölötti fájdalom, a Francettel töltött első délután, a könyvtár. A hatodik fejezetet ismertem ilyen jónak, sokkal megfoghatóbb, érthetőbb, a város ismerete nagyszerűen előkészíti Simrákné megértését, megbarátkoztam vele, pedig tudod, eleinte sehogyszem értettem. Csodálom, hogy tudtam annyira lelkesedni a részletekért, amikor így egészben, a fölépítés teljességében annyival jobb, nagyvonalúbb minden. Azt hittem, nem is tudod már fokozni, de most, hogy kibontakozik az egésznek tervszerűsége, megvilágosodik minden mondanivalód, még büszkébb vagyok rád, elégedett és boldog, hogy veled vagyok, hogy szeretlek.

Most látod mégis le kell írnom és meg kell mondanom, amire hetek, hónapok óta készülök, ami miatt elutaztam, majdnem megszöktem, hogy szeretlek, nem szeretettel — szerelemmel, régen és nagyon, rettenetesen, már nem is tudok ellene tenni, csak azt tudom, hogy így van jól, hogy neked ezt régóta tudnod kell, képtelenség »jóságnak és angyali természetemnek« nevezni mindazt, amit veled művelek, azt, hogy betöltöd a gondolataimat, az éjszakáimat, minden percemet. Hogy állandóan hozzád beszélek, neked élek. Gyávaság volna tőled és tőlem is nem tudomásul venni és nem kimondani, engedni ezt a tényt, ami már úgyis valóság mindkettőnk számára. Hála a te nagyszerű nevelési szisztémádnak, nem mertem eddig beszélni. Ezzel elérted, hogy most engem ráz hideglelős félelem minden találkozásunk előtt — ahogy te haboztál apáddal beszélni, ahogy te gyürkőztél neki százszor, hogy kimozdítsd érzéketlenségéből és közönyéből, azt én szenvedem és kínlódom most végig. Számtalanszor tettem kísérletet, hogy beszéljek, óriásivá dagadt bennem a probléma és a félelem, hogy válaszul nem kapok mást, mint egy közönyös, ásitás-szerű mondatot. Az utóbbi hetekben nem bírtam tovább a feszültséget, amit az elfojtás okozott bennem. Többször nekigyürkőztem, de a te tilalmad, a te

irtózásod mindenféle szerelmi, vallomástól, megállított, annyira megfélemlített, hogy még most is reszketek egész testemben. Féltem, ha sután, bután elkezdek beszélni, azt fogod mondani, bebeszélés, romantikus szükséglet. De nem igaz! Nem igaz; szeretlek, borzasztó erővel és az érzéseknek olyan teljességével, amilyent eddig soha nem éreztem. Eléggé szerettelek még ahhoz is, hogy magamba fojtsam, hogy ne merjek beszélni róla. Ez a hallgatás talán legnagyobb bizonyítéka szerelmemnek, mert idegen nekem, ismeretlen és szörnyű valami, megszoktam egész életem folyamán, hogy mindent kibeszélek, megbeszélek. Most fulladoztam, kínlódtam és idiotikusan mosolyogtam.

Nem tudom, nem borzasztó hiba, ostobaság, hogy így, innét vallok neked. De hidd el, nem bírtam tovább. Néha szinte vágyódtam, hogy megunj, hogy megszabadulj tőlem, bármennyire fájdalmas is lett volna, mert éreztem, ha így folytatjuk, nem bírom, ki fogok robbanni, és ettől a jelenettől hisztérikusan féltem. Most úgy érzem, eljutottunk addig a pontig, ahol már mindegy, mindenképpen tudod már, és ha levelem engem meg is nyugtat, benned különösebb meglepetést kelteni már nem fog. Hozzájárult még a távolság megnyugtató érzése, innét elképzelni sem tudom a te szörnyű zárkózottságodat és hidegségedet. Sokáig reméltem egy gyöngéd mozdulatot, egy kis melegséget, amiben feloldódhat feszültségem, beszélhetek, meghallgatsz és megkönnyebülök. De egy butasággal, céltudatos bolondozással mindig lefékeztél. Határokat és korlátokat állítottál az érzéseim elé, ami eddig teljes lehetetlenségnek látszott előttem, most kényszerű valóság lett számomra. A szerelemben minden ember megtartani, építeni, állandósítani igyekszik, te kényszerítettél mindennek az ellenkezőjére, egy teljesen természetellenes folyamatra. Állandóan azt ismétlem magamban, nem szeret, nincs is, vége mielőtt megkezdődött volna. Mindez nagyszerűen sikerült egy ideig, de azzal a plusz eredménnyel, hogy végül elvesztettem az egyensúlyomat, kivetkőztem igazi természetemből.

A »párizsi nagy nő« minden megnyilvánulása is ennek a folyamatnak a többé-kevésbé tudatos következménye. Látszólag önkéntelen megjegyzéseim, a jövőre vonatkozó terveim, a múlt emlékeinek idézése mind arra irányultak, hogy magamat, de főleg téged megnyugtassalak, tényleg olyan vagyok, amilyennek akarsz, könnyelmű, komoly érzések nélkül, akivel nem lesz probléma a szakítás, nem lesznek jelenetek. Csakhogy a dolgok ilyen mérvű komplikálása felesleges volt, mert ha hagytad volna magadat szeretni és ha közelebb engedted volna magadhoz, akkor sem próbáltalak volna megtartani, magamhoz kötni, sőt, kevésbé görcsösen ragaszkodtam volna hozzád, mint így.

Jó volna, szükséges volna, most, hogy már benne vagyok, rád is kitérni. Eddig csak magamról és az irántad való érzéseimről beszéltem, amikor a te szerezpednek legalább olyan fontos tényezőnek kellene lennie. De nem bírok tovább gondolkozni, sem gépelni, teljesen kimerültem, és ha magammal szemben tudtam is őszinte lenni, soha nem jutottam el addig a fokig, hogy a te érzelmeidet és álláspontodat tisztázni merjem. Megszoktattál, hogy ezt a szerelmet egyedül éljem és egyedül viseljem. Nem merlek kimozdítani abból a mozdulatlanságból, amibe velem szemben megmerevedtél, úgy érzem, nincs jogom hozzá, hogy kérdezzek, kutassak. Mindig tiszteltben tartottam magánéletedet, gondolataidat, minden érzelmedet. Most, hogy túlléptem hallgatólagos megegyezésünkön, még kevésbé akarok ezen változtatni, mint valaha.

Az egész levelemnek ez a konklúziója, kérlek, ezt tartsd szem előtt. Nem akarok vallomást — sem időben, sem érzelemben, sem semmiképpen többet, mint amennyit eddig adtál és ezentúl adni akarsz. Minden célom az volt, hogy

őszinteséggel magamon könnyítsek, hogy feloldódjon bennem a görcsös feszültség, az a nyugtalanság, amely feléd is lehetetlenségekben, izgatottságban és kezdődő hisztériában nyilvánult meg. Nagy fellélegzés ez a levél, óriási megkönnyebbülés, sóhajtozom és nyújtózom, szabadabban lélegzem, nem is értem, miért vártam ilyen keservesen sokáig, és te tegyél, kérlek, úgy, mintha meg sem kaptad volna.

Csókollak

(És a lap jobb oldalán az aláírás:)

M A G D A

A levél elolvasása után akkori érzelmeimet nem tudom fölidézni, de anynyi bizonyos, hogy nem voltak méltók ehhez a megrendítő s minden elemében őszinte szerelmi vallomáshoz. Annyit fölfogtam belőle, hogy nem olyan boldog, mint amilyennek én föltételeztem, s mint amilyennek mutatta magát. A kapcsolatunkban az első perctől kezdve döntő szerepet játszó „párizsi nő” leleplezése bármennyire megdöbentett, mégsem győzött meg, nyilván, mert tökéletes volt az alakítás.

Mihelyt megérkezett Verebélyről, „szívdobogva” fölhívott, vajon kitérülközésével nem rontotta-e el végleg kapcsolatunkat. Én kéréséhez híven úgy tettem, mintha nem írt volna. Megkönnyebbülésében akkorát sóhajtott, hogy kis híján kisodorta a kezemből a készüléket.

Akkor így tartottam jónak, ma másként ítélem meg magatartásomat. Először is, a verebélyi levél nem úgy ért, mint a derült égből lecsapó villám, hiszen olyan nőtől kaptam, akivel másfél esztendő óta — „idillben” — azaz ismeretlen harmóniában éltem, akit szerettem, aki mellett minden körülmények között ki akartam tartani. Csakhogy valahogy mindezt — ki tudja, miért — nem tudatosítottam magamban.

Elfogadtam minden kedvességét, gondoskodását, gyöngédségét, figyelmes-ségét, szeretetét, amivel körülvevett. Elfogadtam a tényt, hogy valamilyen csoda jóvoltából egymásra találtunk, megmaradtunk egymás mellett, és együtt-létünkben mindkettőnk élete kiteljesedett.

Magda éppen azt adta, amire kamaszkorom óta sóvárogtam, s aminek a hiánya anyni fölösleges szenvedést okozott: — a gyöngédséget. Íme a föloldhatatlan és fölfoghatatlan ellentmondás: — gondoskodásra, melegségre éheztem, s mikor végre megkaptam, továbbra is úgy éltem, mintha még mindig híjával volnék mindannak, amit a nap minden órájában tálcán kínált, a kezemet kellett csupán kinyújtanom érte. Átadtam magam testem-lelkem minden porcikájával a változásnak anélkül, hogy a gyökeres változásnak nagyságáról, áhított tartalmáról tudomást vettem volna.

Bármennyire zárt voltam én és nyitott volt Magda, mégis befogadtam magamba, fölismertem — a magam sajátos módján — „tündéri természetét”, dicsértem érte, de valamiképpen az ideiglenesség jegyében, azzal a lappangó hátsó gondolattal, hogy mindez túl szép, hogy igaz lehessen. Ám ezt soha nem fogalmaztam meg magamban, hiszen ez egyértelmű lett volna azzal, hogy Magda őszinteségében, szeretetében kételkedem — ez soha, véletlenül sem jutott eszembe.

Valójában nem őbenne kételkedtem én, hanem az életben, a jó szerencsében, olyanformán viselkedtem, mint a váratlanul meggazdagodott szegény, aki képtelen megszabadulni zsugorgató szokásaitól, ezressel fizethetne, de garasokban számol. Ragaszkodtam a belém ivódott felemás, minduntalan kény-

szerű lemondásokba torkolló életstílushoz, az ostobán, céltalanul szemérmes hallgatáshoz, aminek a szokását beoltottam Magdába is, holott spontánul megnyilvánuló vérmérsékletétől mi sem volt idegenebb, mint a lelki szegénységből származó érzelmi kicsinyeskedés. Ő az érzelmek zsenije volt, én érzelmeiben megnyomorodott valaki, aki alkalmat alkalom után szalaszt el, hogy visszaszerezze érzelmi egészségét.

Valószínűtlenül lassan eszméltem rá, milyen kincssel ajándékozott meg Magda személyében jó szerencsém.

Kívánhat-e valaki többet e földön, mint amit nekem Magda adott?

A kép, ami kialakul *bennem magamról*, egyre döbbenetesebb, s még nem értünk a végére.

